

Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 1-19
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14812
ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ocak 2019

✓ Accepted/Kabul: Şubat 2019

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Tülin ATAN – Doç. Dr. Ali TEKİN – Doç. Dr. Şevki KOLUKISA – Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇEBİ

This article was checked by iThenticate.

ENGEL TÜRÜNÜN VE SPOR YAPMA ALIŞKANLIĞININ GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ*

Hatice ALPTEKİN** - Murat ELİÖZ*** - Ahmet Zeki DEMİR****

ÖZET

Çalışmanın amacı, farklı engel türünde bireylerin spor yapma alışkanlıklarının girişimcilik düzeyleri üzerine bir etkisinin bulunup bulunmadığının araştırılmasıdır. Bu çalışma özel gereksinimli bireylerin girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarmayı planlamaktadır. Bu çalışmanın araştırma grubu 2015 yılında toplam 240 özel gereksinimi olan katılımcıdan oluştu. Katılımcılar Türkiye'nin farklı şehirlerinden, farklı kulüp ve derneklerinde spor yapan bedensel, görme ve işitme gereksinimi olan 60 kadın ve 60 erkek olmak üzere toplam 120 gönüllü katılımcıyla gerçekleştirildi. Kontrol grubu olarak spor yapmayan bedensel, görme ve işitme gereksinimi olan 60 kadın ve 60 erkek olmak üzere toplam 120 gönüllü katılımcı kullanıldı. Araştırmada betimsel nitelikte ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve veri toplama aracı olarak anket tekniği uygulanmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Katılımcı bireylere araştırmacı tarafından geliştirilen demografik anket ve 17 sorudan oluşan Kauffman FastTrac Girişimcilik Karakter Anketi uygulanmıştır. Yaş aralığı 18-45 olan ve toplamda 240 kişinin katıldığı bedensel, görme ve işitme engelli bireyler arasında yapılan bu çalışmada tüm engel grupları girişimci ve girişimci olabilir kategorisi birlikte alındığında %93 oranında potansiyel girişimci çıkmıştır. Engel grupları içinde görme engelli bireylerin girişimci düzeyi diğer engel durumlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Gelir durumu

* Bu çalışma birinci yazarın “Engel Türünün Ve Spor Yapma Alışkanlığının Girişimcilik Üzerine Etkilerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, E-posta: alptekin.h@hotmail.com

*** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, E-posta: murateliöz@hotmail.com

**** Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, Sivil Havacılık Yüksek Okulu, E-posta: ahmetzekidemir@gmail.com

yükseldikçe girişimcilik düzeyinin daha yüksek olduğu ve kendi işini kurma konusunda istekli oldukları görülmüştür. Çalışmamızın sonuçlarına göre özel gereksinimli bireylerin yüksek oranda girişimcilik özellikleri olduğu görüldü. Bu potansiyeli ortaya çıkarmakta eğitim, ekonomik durumları ve spor yapma alışkanlıklarının olumlu etkileri olduğu tespit edildi. Bununla beraber yeterli desteğe sahip olmadıkları ve nasıl girişimci davranış gösterebilecekleri hakkında fikirlere sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engel, Girişimci, Girişimcilik, Özel Gereksinim, Spor

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF HANDICAP AND SPORT HABITS ON ENTREPRENEURSHIP

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether sport habits of handicapped individuals and their handicaps have an effect on their entrepreneurship levels. This study plain to reveal the entrepreneurship potential of individuals with special needs. 240 individuals, half of whom are female, with special needs were included in this study in 2015. A total of 120 individuals, with physical, visual and hearing impairments who perform sports in different clubs or associations in different provinces of Turkey were recruited in this study. A total of 120 volunteer individuals with physical, visual and hearing impairments who don't participate in any sport activities were employed as a control group in the study. The relational screening research method with descriptive statistics was adopted in this study. Survey technique was employed to obtain data. The data were collected through interviews by the researcher. Participants were surveyed through a demographic questionnaire developed by the researcher and Kauffman Entrepreneurship Fast Track Character Survey, including 17 questions was employed.

In this present study, which recruited a total of 240 individuals with physical, visual and hearing impairments between 18-45 age were found to be potential entrepreneurs with 93% percentage given all handicapped groups are considered as entrepreneurs or potential entrepreneurs. Data analysis revealed that individuals with visual impairments had higher means in entrepreneurship level when compared to the others. Additionally, it was found that individuals are more willing to set up their own business and to display entrepreneurship behaviors as their income levels increase. According to the findings of the study, it was found that individuals with special needs displayed entrepreneurship behaviors at higher levels. Educational background, economic conditions and sport habits were found to be effective in this potential. On the other hand, it was obtained that they don't have sufficient supports and don't know how they can display entrepreneurship behaviors.

STRUCTURED ABSTRACT

The right to live is a fundamental human right and being healthy is a prerequisite. Health is the state of absence of disease and disability as well as the presence of physical, mental and social well-being.(Durduran, 2009). As it is understood, health is a fundamental right and need for every individual, but some individuals may be disabled from birth or they may be disabled due to the different kinds of reasons (Durduran, 2009).

Obstacle; it is a disorder in physical, emotional, mental or any kind of disability that makes success difficult. Obstacle implies the impact of a deficiency, the individual and society to be expected to remain at a level of success that is lower than expected (Önül, 1989). The concept of disability doesn't only concerns the individual. Because an individual with special needs in the social environment constantly encounters other obstacles. He meets such obstacles at school, streets and sports. Therefore, the reason why the obstacle is a social problem turns it into a problem of society (Özsoy et al., 1997). Disability is a social phenomenon in terms of its causes and consequences. Bodily differences have been decisive for social life for centuries. This determination is made by defining the bodies outside the social norm as "the other". In history, disability is viewed from a purely medicinal term that neglects its social aspect (Yılmaz, 2004).

The aim of "United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities" adopted in 2006 is to promote, ensure and protect the full and equal enjoyment of fundamental freedoms and all human rights for all individuals with special needs and to increase respect for their dignity resulting from being human. It shows a major change in understanding of responses to disability worldwide (WHO, 2011).

In 1980, the World Health Organization developed the International Classification of Impairments, Disability, and Handicaps (ICIDH) by modifying Nagi's model to have better documents about the health care processes. The terms of this model are as follows: Disorder is a deviation of the structure in psychological, physiological or anatomical forms with loss of function. It also expresses the disorder of organ level. The disorder may be permanent or temporary, physiological or psychological (Nagi, 1965). Disability is a state of inability or handicap due to age, gender, social and cultural factors, depending on the expected role of the person to restrict or can not be met (Tozlu et al., 2012).

The aim of the study is to investigate whether the sport habits of individuals with different disabilities have an effect on their entrepreneurship levels. This study aims to reveal the entrepreneurial potential of individuals with special needs. The research group of this study consisted of a total of 240 special participants in 2015. Participants from different cities of Turkey, in different sports clubs and associations engaged in physical, visual and audial needs as a total of 120, (60 female and 60 male volunteers) were conducted. A total of 120 volunteer participants (60 female and 60 male) not doing sports and having physical, visual and hearing needs were used as the control group. In the research, the descriptive correlational model was applied and the survey technique was used as data collection tool. The data

were obtained by face to face interviews by the researchers. At first, a demographic questionnaire developed by the researcher consisting of the Gender, Age, Marital Status, Education Status, Monthly Income Status, Job Experience Status, desire to establish one's own business, considering oneself as an entrepreneur was applied to the participants. In addition, the Kaufman FastTrac Entrepreneurship Character Questionnaire (Annex-1), which was developed by the Ewing Marion Kauffman Foundation, the largest foundation dedicated to entrepreneurship in the world, published in the world-famous Forbes magazine and used in many academic studies was applied. In this analysis, it is tried to measure the entrepreneur characteristics such as desire, desire levels, willingness to fight even in unknown situations, determination, persuasion ability, self-confidence, business knowledge and disciplines, ability to overcome problems and ability to communicate effectively and strategically in the environment. There are 3 alternative answers to each question in the Kauffman FastTrac study, which are rated 1, 2 and 3 points. The highest score of 17 questions is 51 ($17 * 3 \text{ points} = 51$). According to this, those receiving 40-51 points are Entrepreneurs, those who score between 30-39 are Potential Entrepreneurs and 29 and below are evaluated as Non-Entrepreneurs. Kauffman FastTrac Entrepreneurship Character Questionnaire, consisting of 17 questions, was applied.

In this study, which was conducted among 240 participants aged between 18-45 with physical, visual and hearing disabilities, all groups of handicaps were conducted as potential entrepreneurs on the rate of %93 including all potential entrepreneurial and entrepreneurial categories. Entrepreneurial level of the visually impaired individuals is higher than the groups of other handicaps. It is conducted that the more the income rises, the more the level of entrepreneurship rises and the willingness to start their own business becomes at stake.

When we look at the results of our study, it is determined that all the participants have the characteristics to be entrepreneur regardless of the kinds of their special needs. Although there are small differences depending on the type of special needs, it has been determined that the sporting habit and the economic situation are determinative in showing entrepreneurial behavior. Male and single participants were found to have higher entrepreneurial characteristics. It was concluded that education was a determinant factor in entrepreneurial behaviors and it was conducted that individuals with special needs avoided mostly undergraduate and graduate education. It has been concluded that individuals with special needs have less chance of higher education or don't sympathize with that education and this poses an obstacle to revealing their existing entrepreneurial characteristics. It has been observed that individuals with special needs previously worked in a job and reaching a high monthly economic income show entrepreneurial behaviors. However, those with low economic income may also show entrepreneurial behaviors to get rid of this situation.

It is necessary to support entrepreneurial characteristics of individuals with special needs and to be efficient individuals within the society by moving away from the protected area in their environment. We think that individuals with special needs do not know how to become entrepreneurs, and therefore it is important to give

entrepreneurship training to elicit positive results. We can state that individuals with special needs do not leave their protected environment and prefer a closed life in order to avoid losing their existing economic conditions. When individuals with special needs show entrepreneurial behaviors in order to change these behaviors, we think that economic supports shouldn't be interrupted, instead more economic contributions should be provided to those who show such behaviors. In addition, according to the education level of individuals with special needs, it can be said that encouraging these individuals to higher education rings true via increasing state subsidies. It may be advisable for the state to provide training to entrepreneurs in all forms of disability and to support them in the areas of finance, project application and resource allocation. With guidance and state support, the potential can be increased as well as accessing to people with disabilities becomes much easier.

Keywords: Handicap, Entrepreneur, Entrepreneurship, Special Need, Sport

Giriş

Yaşam hakkı temel bir insan hakkıdır ve sağlıklı olmak bunun ön koşuludur. Sağlık; fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi olma halinin yanında hastalık ve sakatlık halinin olmayışıdır (Durduran, 2009). Anlaşıldığı üzere sağlık her birey için temel bir hak ve ihtiyaçtır, fakat doğuştan veya sonradan bazı nedenlerden dolayı kimi bireyler engelli olabilmektedirler (Durduran, 2009).

Engel, bir yetersizliğin etkisini, bu yüzden bireyin ve toplumun kendisinden beklenenden daha düşük bir başarı düzeyinde kalmasını belirtir (Öncül, 1989). Engellilik kavramı sadece bireyi ilgilendirmez. Çünkü özel gereksinimli bir birey sosyal ortamda sürekli başka engellerle karşılaşır. Okulda, caddede ve spor alanlarında karşılaşır. Dolayısıyla engel bir sosyal sorun olmasından dolayı toplumun da bir sorunu durumuna gelir (Özsoy ve ark., 1997). Engellilik, nedenleri ve sonuçları açısından toplumsal bir olgu niteliği taşımaktadır. Bedensel farklılıklar, yüzyıllardır toplumsal yaşam üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu belirleme, toplumsal normun dışında kalan bedenlerin "öteki" olarak tanımlanmasıyla gerçekleşmektedir. Tarih içinde engelliliğe, sosyal yönü ihmal eden salt tıbbi boyuttan bakılmıştır (Yılmaz, 2004).

Hangi engele sahip olursa olsun tüm özel gereksinimli bireylerin sağlıklı bireylerden farklı olmadığı, engellerine rağmen toplum için üretken olabilecekleri, var olan bazı yeteneklerinin geliştirebilecekleri ve sağlıklı insanlar kadar var olan potansiyellerini kullanma hakları olduğu bir gerçektir. Bu potansiyelin ortaya çıkarılmasında, devlet sosyal yardımlar yanında özel gereksinimli bireylerin potansiyellerinin ortaya çıkarılması ve bu potansiyellerini kullanmalarını sağlayacak destekleri de sağlamaları zorundadırlar.

Dünyada gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkelerde özel gereksinimli bireyler ile sağlıklı bireylerin hayat şartları noktasında aralarında belli farklılıklar olduğu bilenen bir gerçektir. İdeal bir hayat sürebilmek için gerekli olan toplumsal ve ekonomik hayata katılım noktasında özel gereksinimli bireyler oldukça dezavantajlı konumdadırlar. Her geçen yıl özel gereksinimli bireyler ile ilgili olarak farkındalığın artışı ile birlikte özel gereksinimli bireylerin diğer sağlıklı bireyler gibi temel haklarından yararlanarak toplumsal ve ekonomik katılımlarının sağlanması yönünde ülkedeki yönetimler daha aktif rol almaya çalışmaktadır (Eliöz, 2017).

İnsan sermayesinin aktif olarak kullanılmaması veya yanlış kullanılması ekonomik kayba neden olmaktadır (Al Yahya, 2007). Ülke ve vatandaşların refahını etkileyen bir faktör olan rekabet,

insan kaynağı içinde önemli bir etkidir ve atıl kapasitenin kullanılması zorunludur. Bu nedenle verimliliği arttırmak ve teşvik etmek için insanların yeteneklerinin tam kapasitede kullanılabilir olması gereklidir (The Global Competitiveness Report 2015–2016).

Özel gereksinimli bireyler, insan sermayesinde değerlendirilmesi pek başarısız olan en büyük grup olduğundan (Libera, 2015) bu grubu dışarıda tutma lüksümüz yoktur. Özel gereksinimli bireylerin yetenekleri doğrultusunda yapabilecekleri bir işte eğitilmeleri, bu yönde verimli kılınarak ekonomik ve sosyal refahının sağlanması, onlara meslek kazandırılması amacıyla mesleki rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması gerekmektedir. Özel gereksinimli bireylerin toplumda bağımsız bir birey olarak var olması, ancak toplumsal yaşama eşit haklarla katılımının sağlanması ile gerçekleştirilebilir (Özbayram, 2014).

Girişimci, yeni iş alanı yaratan kişidir (Yüzüak, 2010). Girişimcilik, belirsiz bir ortamda yenilik yapma çabası şeklinde tanımlanmıştır (Shaw ve ark., 2005). Girişimci, piyasadaki eksik bilgilendirme durumunda tam olmasa da diğerlerinden fazla bilgiye sahip olarak hareket eden kişidir (Işık ve ark., 2011). Girişimcilik ise, yüksek düzeyde yaratıcılık kullanılarak ortaya çıkarılabilecek daha üstün durumlara varmak için bir “yöntem” olarak algılanmaktadır (Titiz, 1999). Hisrich ve Antoncic (2004) girişimciliği, yeni iş girişimlerinin oluşturulmasının yanında yeni ürünler, hizmetler, teknolojiler, idari teknikler, stratejiler ve rekabetçi bir duruş geliştirme gibi yenilikçi faaliyetler geliştirilmesi şeklinde tanımlamıştır. Buda girişimciliğin, yeni değer üretmek gibi bir anlamı temsil ettiğini göstermektedir.

Kişilerin girişimci olma ve olmama konusundaki kararlarını etkileyen faktörler; aile desteği, finansman olanakları, devlet destekleri, yetiştirme ve eğitim (Arıkan, 2002) gibi psikolojik, sosyal ve ekonomik faktörler olarak ifade edilebilir. Ayrıca eğitimle kararlılık, başarıma arzusu, hedeflere ve fırsatlara odaklanma, ilk adımı atabilme ve sorumluluk, iç kontrol odaklılık gibi başarılı girişimcilere özgü bazı özellikler bireylere ve özellikle de girişimci adaylarına öğretilmektedir (Arıkan, 2002). Girişimcilik eğitimindeki amaç, kişide bulunan fakat gizli kalmış girişimci özelliklerin ortaya çıkmasını sağlamaktır (Şahin, 2006). Bireylerin girişimcilik eğilimleri onların girişimci olmasına etkili olan faktörlerle de yakından alakalıdır (Özden ve ark., 2011). Bu eğilim, bir davranış olarak doğuştan kazanılmış olabilir; fakat mutlaka bunun ortaya çıkartılması, geliştirilmesi ve yönlendirilmesi gerekir. Girişimde bulunmak, kişisel farklılıkların ortaya koyduğu bir olaydır, ancak yaşanan olaylar da bir kimsenin daha aktif ve girişimci olmasına veya olmamasına neden olabilmektedir (Eren, 2000).

Özel gereksinimli birey için sosyal rolün evrensel dili spordur (Yetim, 2014). Spor aracılığıyla özel gereksinimli bireylerin çevrelerindeki kişilerle ilişkileri düzenlenerek paylaşma, özveri duyguları daha gelişmiş ve kendilerine güvenleri artmış olur. Özel gereksinimli bireylerin kendi aralarında ve sağlıklı bireylerle iş birliği, iletişim ve paylaşım içerisinde olmaları, birlikte oyun oynamaları, sosyal etkinliklere birlikte katılmaları gerçekleşmiş olur (Özdiñç, 2005) ve sebatlı, enerjik olmayı sağlaması, sosyal gruba ve topluma mensubiyet gücünü kazandırmakla, birey ile toplum ilişkilerini daha ahenkli kılmaktadır (Erkal, 1992).

Ekonomik kalkınma için özel gereksinimli katılımlarının sağlanması tüm kalkınma süreçlerinde engellilerin sürece dâhil olmasını, özel gereksinimli bireylerin katkılarına değer verilmesini ve saygı duyulmasını, itibarlarının gözetilmesini ve ihtiyaçlarının etkin bir biçimde karşılanmasını gerektirir (Demir, 2016). İzole eden politikalar ve uygulamalar yerine ekonomik kalkınma için kapsayıcı ve dâhil edici yaklaşımlar hem bireyler hem de toplumun bütünü için daha faydalı sonuçlar üretmektedir (Berman, 2008).

Hangi engele sahip olursa olsun tüm özel gereksinimli bireylerin sağlıklı bireylerden farklı olmadığı, engellerine rağmen toplum için üretken olabilecekleri, var olan bazı yeteneklerinin geliştirebilecekleri ve sağlıklı insanlar kadar var olan potansiyellerini kullanma hakları olduğu bir gerçektir. Bu potansiyelin ortaya çıkarılmasında, devlet sosyal yardımlar yanında özel gereksinimli

bireylerin potansiyellerinin ortaya çıkarılması ve bu potansiyellerini kullanmalarını sağlayacak destekleri de sağlamak zorundadırlar.

Bu çalışmada özel gereksinimli bireylerin girişimci potansiyellerinin ortaya çıkarılması ve bu konuda spor yapma alışkanlığının etkileri araştırılmaya çalışılmıştır. Bununla beraber çalışmamızın ileride yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlaması ve toplumun özel gereksinimli bireylerine bakış açısını değiştirmesine yardımcı olacağını, özel gereksinimli bireylerin toplum içerisindeki farkındalığının yükseleceğini düşünmekteyiz.

Materyal ve Metot

“Engel Türünün ve Spor Yapma Alışkanlığının Girişimcilik Üzerine Etkilerinin İncelenmesi” Klinik Araştırma Etik Kurulu B.302.ODM.0.20.08/2031 sayılı izni ile yürütülmüştür. Çalışmanın araştırma grubu 2015 yılı itibariyle farklı şehirlerden farklı kulüp ve derneklerden ulaşılan spor yapan 40 (20 erkek-20 kadın) bedensel, görme ve işitme özel gereksinimi olan toplam 120 gönüllü katılımcı ve spor yapmayan 40 (20 erkek-20 kadın) bedensel, görme ve işitme özel gereksinimi olan toplam 120 gönüllü katılımcı olmak üzere toplam 240 bireye anket şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılanlar bilgilendirilmiş, katılımcılara gönüllü onay formu imzalatılmış ve araştırmacılar tarafından katılımcılarla yüz yüze görüşülerek veriler elde edilmiştir. Ayrıca tüm anketörlere 17 sorudan oluşan ve dünyada girişimciliğe adanmış en büyük vakıf olan Ewing Marion Kauffman Foundation tarafından geliştirilmiş ve dünyaca ünlü Forbes dergisinde yayınlanmış ve birçok akademik çalışmada kullanılan Kauffman FastTrac Girişimcilik Karakter Anketi (Ek-1) uygulanmıştır. Kauffman FastTrac çalışmasındaki her bir soru için 3 alternatif cevap vardır ve bunlar 1, 2 ve 3 puan olarak değerlendirilmektedir. 17 sorudan alınabilecek en yüksek puan 51’dir (17*3puan=51). Buna göre 40-51 puan alanlar Girişimci, 30-39 arası puan alanlar Girişimci Olabilir ve 29 ve altı alanlar ise Girişimci Değil olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçları excel programında yüzde hesaplaması yapılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Çalışmadaki 240 katılımcıdan 120 kadın özel gereksinimli birey ve 120 erkek özel gereksinimli bireyden oluşmaktadır. Toplam 120 kadın özel gereksinimli katılımcının (40-51 Girişimci) kategorisinde %54; (30-39 Girişimci Olabilir) kategorisinde %34; (29 ve altı Girişimci Değil) kategorisinde %12 oranında girişimci eğiliminde olduğu bulunmuştur. Ayrıca toplam 120 erkek özel gereksinimli katılımcının (40-51 Girişimci) kategorisinde %62; (30-39 Girişimci Olabilir) kategorisinde %36; (29 ve altı Girişimci Değil) kategorisinde %2 oranında girişimci eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 1. Özel Gereksinimli Katılımcıların Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	140	%58	42	%53	55	%69	43	%54
(30-39) Girişimci Olabilir	83	%35	31	%39	22	%28	30	%38
(29 ve altı) Girişimci Değil	17	%7	7	%8	3	%3	7	%8
Toplam	240	%100	80	%100	80	%100	80	%100

Toplam 240 katılımcının 223’ü %93 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli 73 katılımcı %92 oranında; Görme özel gereksinimli 77 katılımcı %97 oranında; İşitme özel gereksinimli 73 katılımcı %92 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Özel Gereksinimli Kadınların Spor Yapma Alışkanlığının Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Engel Durumu	Spor Yapan							
	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
Girişimci(40-51)	34	%57	10	%50	12	%60	12	%60
Girişimci Olabilir(30-39)	23	%38	8	%40	7	%35	8	%40
Girişimci Değil(29 ve altı)	3	%5	2	%10	1	%5	-	-
Toplam	60	%100	20	%100	20	%100	20	%100
Engel Durumu	Spor Yapmayan							
	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	34	%57	7	%35	19	%95	8	%40
(30-39) Girişimci Olabilir	15	%25	9	%45	1	%5	5	%25
(29 ve altı)Girişimci Değil	11	%18	4	%20	-	-	7	%35
Toplam	60	%100	20	%100	20	%100	20	%100

Spor yapan toplam 60 kadın özel gereksinimli katılımcının 57'si %95 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli 20 katılımcının 18'i %90 oranında; Görme özel gereksinimli 20 katılımcının 19'u %95 oranında; İşitme özel gereksinimli 20 katılımcının 20'si %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmayan toplam 60 kadın özel gereksinimli katılımcının 49'u %82 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli 20 katılımcının 16'sı %80 oranında; Görme özel gereksinimli 20 katılımcının 20'si %100 oranında; İşitme özel gereksinimli 13 katılımcının 13'ü %65 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Özel Gereksinimli Erkeklerin Spor Yapma Alışkanlığının Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Engel Durumu	Spor Yapan							
	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	42	%70	14	%70	16	%80	12	%60
(30-39) Girişimci Olabilir	18	%30	6	%30	4	%20	8	%40
(29 ve altı)Girişimci Değil	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	60	%100	20	%100	20	%100	20	%100
Engel Durumu	Spor Yapmayan							
	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	30	%50	11	%55	8	%40	11	%55
(30-39) Girişimci Olabilir	27	%45	8	%40	10	%50	9	%45
(29 ve altı)Girişimci Değil	3	%5	1	%5	2	%10	-	-
Toplam	60	%100	20	%100	20	%100	20	%100

Spor yapan toplam 60 erkek özel gereksinimli katılımcının 60'ı %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli 20 katılımcı %100 oranında; Görme özel gereksinimli 20 katılımcı %100 oranında; İşitme özel gereksinimli 20 katılımcı %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmayan toplam 60 erkek özel gereksinimli katılımcının 57'si %95 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli 20 katılımcının 19'u %95 oranında; Görme özel gereksinimli 20 katılımcının 18'i %90 oranında; İşitme özel gereksinimli 20 katılımcının 20'si %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Tüm Özel Gereksinimli Katılımcıların Eğitim Düzeyleri - Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil		İlk-ortaöğretim		Lise		Üniversite ve üzeri	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	6	%38	50	%60	64	%56	20	%77
(30-39) Girişimci Olabilir	5	%31	26	%30	49	%43	5	%19
(29 ve altı) Girişimci Değil	5	%31	8	%10	1	%1	1	%4
Toplam	16	%100	84	%100	114	%100	26	%100

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre girişimciliği belirgin (40-51) Girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) Girişimci Olabilir kategorisi birlikte ele alındığında okuryazar olmayan özel gereksinimli katılımcıların %69; ilk-ortaöğretim tahsili olan katılımcıların %90; lise tahsili olan katılımcıların %99; üniversite ve üstü tahsil alan katılımcıların %96 oranında oldukları görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Tüm Özel Gereksinimli Katılımcıların Gelir Durumu Dağılımı

Gelir Durumu	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
0-1000TL	119	%50	21	%26	41	%51	57	%71
1001-2000TL	83	%35	41	%51	22	%28	20	%25
2001 ve üzeri	38	%15	18	%23	17	%21	3	%4
Toplam	240	%100	80	%100	80	%100	80	%100

Gelir durumu dağılımı bedensel, görme ve işitme özel gereksinimli katılımcıların 0-1000 TL gelir aralığı %50; 1001-2000TL gelir aralığı %35; 2001 ve üzeri TL aralığı %15 oranında olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli katılımcıların 0-1000 TL gelir aralığı %26; 1001-2000TL gelir aralığı %51; 2001 ve üzeri TL aralığı %23 oranında, görme özel gereksinimli katılımcıların 0-1000 TL gelir aralığı %51; 1001-2000TL gelir aralığı %28; 2001 ve üzeri TL aralığı %21 oranında, işitme özel gereksinimli katılımcıların 0-1000 TL gelir aralığı %71; 1001-2000TL gelir aralığı %25; 2001 ve üzeri TL aralığı %4 oranında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Tüm Özel Gereksinimli Katılımcıların Gelir Durumu-Kauffman Envanterine Dağılımı

Gelir Durumu	0-1000TL		1001-2000TL		2001 ve üzeri	
	n	%	n	%	n	%
Dağılım						
(40-51) Girişimci	76	%64	43	%52	21	%55
(30-39) Girişimci Olabilir	30	%25	36	%43	17	%45
(29 ve altı) Girişimci Değil	13	%11	4	%5	-	-
Toplam	119	%100	83	%100	38	%100

Gelir durumuna göre girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi birlikte ele alındığında 0-1000 TL gelir aralığı %89; 1001-2000TL gelir aralığı %95; 2001 ve üzeri TL aralığı %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir oldukları tespit edilmiştir. (Tablo 6).

Tablo 7. Özel Gereksinimli Katılımcıların Kendini Girişimci Görenlerin Ve Kendini Girişimci Görmeyenlerin Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Kendini Girişimci Görenler								
Kendini Girişimci Görme	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	115	%68	36	%60	45	%74	34	%69
(30-39) Girişimci Olabilir	52	%30	21	%35	16	%26	15	%31
(29 ve altı) Girişimci Değil	3	%2	3	%5	-	-	-	-
Toplam	170	%100	60	%100	61	%100	49	%100
Kendini Girişimci Görmeyenler								
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	25	%36	6	%30	10	%53	9	%29
(30-39) Girişimci Olabilir	31	%44	10	%50	6	%32	15	%48
(29 ve altı) Girişimci Değil	14	%20	4	%20	3	%15	7	%23
Toplam	70	%100	20	%100	19	%100	31	%100

Girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi birlikte ele alındığında kendini girişimci gören özel gereksinimli katılımcılar %98 oranında; kendini girişimci görmeyen özel gereksinimli katılımcılar %80 oranında olduğu görülmektedir. Yine aynı kategoriler birlikte ele alındığında kendini girişimci gören bedensel özel gereksinimli katılımcılar %95; görme özel gereksinimli katılımcılar %100; işitme özel gereksinimli katılımcıların %100 oranında; kendini girişimci görmeyen bedensel özel gereksinimli katılımcılar %80; görme özel gereksinimli katılımcılar %85; işitme özel gereksinimli katılımcıların %77 oranında olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 8. Özel Gereksinimli Spor Yapan Katılımcıların Kendini Girişimci Görme Durumunun Kauffman Envanterine Göre Dağılımı

Spor yapan katılımcılardan kendini girişimci görenler								
Kendini Girişimci Görme	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	60	%68	20	%69	20	%67	20	%69
(30-39) Girişimci Olabilir	28	%32	9	%31	10	%33	9	%31
(29 ve altı) Girişimci Değil	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	88	%100	29	%100	30	%100	29	%100
Spor yapan katılımcılardan kendini girişimci görmeyenler								
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	16	%50	4	%36	8	%80	4	%36
(30-39) Girişimci Olabilir	13	%41	5	%46	1	%10	7	%64
(29 ve altı) Girişimci Değil	3	%9	2	%18	1	%10	-	-
Toplam	32	%100	11	%100	10	%100	11	%100
Spor yapmayan katılımcılardan kendini girişimci görenler								
Kendini Girişimci Görme	Toplam Dağılım		Bedensel		Görme		İşitme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Dağılım								
(40-51) Girişimci	55	%67	16	%51	25	%81	14	%70
(30-39) Girişimci Olabilir	24	%29	12	%39	6	%19	6	%30
(29 ve altı) Girişimci Değil	3	%4	3	%10	-	-	-	-
Toplam	82	%100	31	%100	31	%100	20	%100

Spor yapan katılımcıların girişimci olma durumuna göre, girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi birlikte ele alındığında spor yapan kendini girişimci gören özel gereksinimli katılımcıların %100 oranında; kendini girişimci görmeyenlerin %91 oranında olduğu görülmektedir. Yine aynı kategoriler birlikte ele alındığında spor yapan kendini girişimci gören bedensel, görme ve işitme özel gereksinimli katılımcıların %100 oranında; Spor yapan fakat kendini girişimci görmeyen bedensel özel

gereksinimli katılımcılar %82; görme özel gereksinimli katılımcılar %90; işitme özel gereksinimli katılımcıların %100 oranında olduğu görülmektedir. Spor yapmayan katılımcıların girişimci olma durumuna göre, girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi birlikte ele alındığında spor yapmayan kendini girişimci gören özel gereksinimli katılımcıların %96 oranında olduğu görülmektedir. Spor yapmayan kendini girişimci gören bedensel özel gereksinimli katılımcılar %90; görme ve işitme özel gereksinimli katılımcıların %100 oranında olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Tartışma

Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'unu ve Türkiye'de ise toplam nüfusun yaklaşık %12,29'unu oluşturan özel gereksinimli bireyler, özellikle eğitim, istihdam, kamu hizmetleri, ulaşım, iletişim, eğlenme, dinlenme olanakları, örgütlenme ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda bir takım ayrımcı/dışlayıcı tutum ve davranışlara maruz kalmakta ve önemli bir sosyal kategori olarak nitelendirilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, özel gereksinimli bireylerin spor yapma alışkanlıklarına göre girişimcilik ve farkındalık düzeylerinin incelenmesidir. Spor, engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır (Eichsteadt ve Lavay, 1995). Bu nedenle, özel gereksinimli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için spor bir araç olarak ele alınmalıdır (Dunn ve Fait,1997). İşte bu sebepten dolayı potansiyel girişimci olarak değerlendirilen özel gereksinimli bireyler spor yapma alışkanlığının hayatlarında girişimcilik eğilimlerini araştırılmasına çalışılmıştır.

Yaşam kalitesi bakımından sosyal yaşama, spor ve rekreasyona ve bu tür aktivitelere katılım özel gereksinimli olan birey olsun olmasın tüm bireyler için çok önemlidir. Bu tür aktiviteler kişisel gelişime destek olurlar ve bu sayede toplumsal katılımı sağlamada önemlidirler (Eliöz, 2017). Bu nedenle özel gereksinimli bireylerin daha çok girişimcilik eğilimlerinin ve girişimcilik özelliklerinin incelenmesi dikkate değer bir unsurdur. Yenilik ve bilginin önemi arttığı günümüzde, ileride girişimci olabilecek adayların girişimcilik özelliklerinin ve eğilimlerinin araştırılması güncellik kazanmaktadır. Bu çalışmayla spor yapma alışkanlığının engelli bireylerin girişimcilik eğilimine olan potansiyelini ve girişimci yönlerinin ortaya çıkarılmasını, devlet desteği, aile, spor ve sosyal desteklerle de gerekli düzenlemelerin yapılarak özel gereksinimli bireylerin girişimci olma yolunda önemli bir adım atması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın tanımlayıcı sonuçlarına baktığımızda bedensel, görme ve işitme engelli olmak üzere toplam 240 katılımcıya "KauffmanFastTrack" anketi uygulanmıştır ve katılımcıların %50'si kadın; %50'si erkektir. Cinsiyet dağılımına göre verileri incelediğimizde toplam 120 kadın katılımcının %54'ü 40-51 Girişimci kategorisinde; %34'ü 30-39 Girişimci Olabilir kategorisinde ve %12'si 29 ve altı Girişimci Değil kategorisinde oranlarını göstermektedir. Erkek 120 katılımcıların ise %62'si 40-51 Girişimci, %35'i 30-39 Girişimci Olabilir; %2'si 29 ve altı Girişimci Değil kategorisinde olduğu görülmektedir. Erkek özel gereksinimli bireylerin girişimcilik potansiyeli kadın özel gereksinimli bireylere göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Her ne kadar literatürde farklı farklı sonuçlar görülse de genel olarak erkek deneklerin daha girişimci özellikler gösterdiği görülmektedir. Kourilsky ve Walstad (1998), yaptıkları çalışmada yaklaşık 1000 Amerikalı genç bireyi örneklem olarak almışlar ve buldukları sonuçlara göre bayanların erkeklere göre daha az girişimcilik eğilimlerinin olduğunu bulmuşlardır. Bir başka çalışmada Wilson ve ark. (2004), erkeklerin girişimcikle ilgisinin daha fazla olduğunu belirtmiştir. Altunoğlu ve Doğaner (2010), tarafından Adnan Menderes Üniversitesi'nde yapılan çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre girişimcilik eğilimlerinin daha fazla olduğu ortaya konulmuştur. Afşar (2007) tarafından yapılan çalışmada, girişimcilik özelliklerinden olan "risk alma özelliği" açısından erkekler lehine belirgin bir farklılık görülmekle birlikte diğer girişimcilik özellikleri açısından aynı farklılık tespit edilememiştir. Literatüre bakıldığında benzer çalışmalarda erkeklerin kadınlara oranla daha girişimci davranışlar

gösterdiğini göstererek çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir Akçakanat ve ark. (2014), Yılmaz ve Sünbül (2009) Aktürk (2012) Konaklıoğlu ve Kızanlıkl (2011) Negiz ve arkadaşlarının (2009) İşcan ve Kaygın (2011). Karıman (2017) tarafından Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri üzerine yapılan çalışmada, girişimcilik kavramının erkeklere has olmadığı ve kadınların girişimcilik eğiliminin yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar kültürel, bölgesel ve yaş gibi faktörlerin çalışmaların sonuçlarını etkilemekle beraber genel eğilimin erkeklerin daha girişimci olduğunu bize söylemektedir. Bu sonuçlar ışığında cinsiyet faktörüne göre çalışmamızın sonuçları ele alındığında literatürle benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Tablo 1' e bakıldığında Özel gereksinimli katılımcıların Kauffman envanterine girişimcilik puanlarının dağılımına göre toplam 240 katılımcının 223'ü %93 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli katılımcı %91; Görme özel gereksinimli katılımcı %96; İşitme özel gereksinimli katılımcı %92 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir kategorisindedir. Burada özel gereksinimli bireylerin girişimci karakter taşıdığını ve potansiyel girişimcilik düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Girişimcilik üzerine yapılan çalışmaların son dönemde giderek artması ile farklı girişimcilik tipolojilerinin yanı sıra, potansiyel girişimcilere yönelik ilginin de arttığı görülmektedir (Erdem ve ark., 2002). Özel gereksinimi olan insanları sosyal girişimciliğe motive eden şeyin hem itici hem de çekici faktörler kombinasyonu; fırsat ve ihtiyaç etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bununla beraber Türkiye'de yapılan çalışmalara baktığımızda girişimcilik konusunda birçok çalışmaya rastlanmasına rağmen özel gereksinimi olan bireylerin girişimciliği ve özel gereksinimli bireylerin girişimci potansiyeli üzerine çalışmaların yok denecek kadar az olduğunu söyleyebiliriz. Gelişmiş ülkelerde özel gereksinimli bireylerin topluma uyumu ve bu bireylerin kendi kendilerine yeterlilikleri konusunda aldıkları mesafeyi gördüğümüzde Türkiye'nin halen bu konudaki potansiyeli ortaya çıkacak çalışmaları yapmamış olmasını önemli bir eksiklik olarak görmekteyiz. Bu sonuçlar çalışmamızın önemini bir kere daha ortaya koyarken, çalışmamızın bundan sonraki çalışmalara ışık tutacağını düşünmekteyiz.

Tablo'2 de Kadınların spor yapma alışkanlığının Kauffman envanteri puan dağılımlarına göre; Spor yapan toplam 60 kadın özel gereksinimli katılımcı %95 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bedensel özel gereksinimli spor yapan kadın 20 katılımcı %90; görme özel gereksinimli 20 katılımcı %95; işitme özel gereksinimli 20 katılımcı %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmayan toplam 60 kadın bedensel özel gereksinimli katılımcı %82 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar spor yapan özel gereksinimli bireylerin yüksek oranda girişimci veya girişimci olabilir özellikler taşıdıklarını göstermektedir. Bununla beraber spor yapmayan özel gereksinimli bedensel kadın 20 katılımcı %80; görme özel gereksinimli kadın 20 katılımcı %100 oranında; işitme özel gereksinimli kadın 20 katılımcı %65 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Spor engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır (Eichsteadt ve Lavay, 1995). Bu nedenle, özel gereksinimli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için spor bir araç olarak ele alınmalıdır (Dunn ve Fait, 1997).

Tablo'3 Erkeklerin spor yapma alışkanlığının Kauffman envanteri puan dağılımlarına göre; Spor yapan toplam bedensel, görme ve işitme özel gereksinimli 60 erkek deneğin %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak literatürde olduğu gibi özel gereksinimli bireylerde de erkek olanların daha fazla girişimci veya girişimci olabilir özellikler gösterdiği görülmektedir. Spor yapmayan toplam 60 erkek özel gereksinimli katılımcıdan; Bedensel engelli 20 spor yapmayan erkek katılımcı %95; Görme özel gereksinimli 20 katılımcı %90; İşitme özel gereksinimli 20 katılımcı %100 ve toplamda %95 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç erkek özel gereksinimli bireylerin yüzde yüz girişimcilik özellikleri gösterdiğini ortaya koymakla beraber, sağlıklı bireylerin sonuçlarıyla bu kadar benzerlik göstermesi bize insanların özel gereksinimi olsa da birbirlerinde aslında farklı olmadıklarını göstermektedir.

Çalışmamızın bu sonuçlarının negatif ayrımcılığa karşı olumlu bir örnek teşkil ettiğini düşünmekteyiz. Karıman (2017) tarafından Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri üzerine yapılan çalışmada, girişimcilik eğilimi yüksek olan spor bölümü öğrencileri aktif, kararlı, cesaretli, pratik ve cesur gibi sayabileceğimiz birçok girişimci olma özelliklerini taşıdıkları için girişimcilik eğitiminin önemle bu bölümlere verilmeli ve içerik yeterli saat için çalışmalar yapılması gerektiğini düşünülmektedir. Engellilerin hareketlilik, oyun ve sportif aktiviteler içinde bulunmaları, engelli çocuk ve gençlerle yetişkinlerin olumlu psiko-motor ve kişilik gelişimine etkisinin olduğu birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır (Beuter 1983; Chasey 1971; Keller 1983; Oliver 1960; Rarick 1976). Kurt A. yaşları 16-19 olan 15 aktif olarak spor yapan, 15 sedanter yaşayan iştirme özel gereksinimli birey üzerinde yaptığı çalışmada, spor yapan grubun sedanter yaşayan gruba oranla denge becerisinde oldukça ilerde olduğunu kaydetmiş ve düzenli yapılan egzersizin denge üzerine olumlu etki yarattığını tespit etmiştir (Kurt, 2007). Bu sonuçlar spor yapma alışkanlıkları olmasa da tüm özel gereksinimli bireylerde yüksek düzeyde girişimcilik özellikleri olduğunu göstermektedir. Her ne kadar özel gereksinimli bireyler hakkındaki literatür daha çok fiziki ve sosyal gelişimleri üzerine olsa da, çalışmamız göstermektedir ki spor yapma alışkanlığı özel gereksinimli bireylerin girişimcilik düzeylerine de olumlu olarak etkilemektedir.

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların eğitim durumlarına göre okuryazar olmayan özel gereksinimli bireylerin girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi %38, girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi %31 ve girişimci özellik taşımayan (29 ve altı) kategorisi %31; üniversite ve üstü tahsil alan katılımcıların girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi %77, girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi %19 ve girişimci özellik taşımayan (29 ve altı) kategorisi %4 oranında oldukları görülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin yüksek eğitim konusunda oldukça düşük yüzdeye sahip olmalarını bu insanların birçok alanda olduğu gibi kaliteli ve yüksek eğitim alma haklarından da mahrum olduklarını söylenebiler. Burchardt engelliliğin başlangıcı ile daha sonraki yaşamda düşük eğitim niteliklerini ilişkilendirilmektedir (Burchardt 2003; Jenkins ve Rigg 2004). Eğitim arttıkça girişimci özelliklerinin de arttığı görülmektedir. Günümüz dünyasında her bireyin sosyal yaşam kalitesini yükseltme zorunluluğumuz olduğu düşünüldüğünde özel gereksinimi olan bireyler toplum içerisinde yaşam kalitesi yüksek ve verimli bireyler olarak görmek istiyorsak ilk önceliğimiz eğitim ve özellikle bu insanlara yükseköğretim konusunda bilgilendirme ve teşvik edici çalışmalar yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Eğitim alanı özellikle özel gereksinimli bireylerin kendilerini geliştirme ve meslek sahibi bireyler olarak toplumsal hayata katılımları konusunda oldukça önemlidir. Sonuçlarımıza baktığımızda özel gereksinimli bireylerin eğitim yükselmesiyle girişimcilik yönlerinin de yükseldiğini görmekteyiz. Bununla beraber okuryazar olmayan özel gereksinimli bireylerin de girişimcilik ve girişimci olabilir oranının %75 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar eğitim durumu ne olursa olsun tüm engel gruplarının sağlıklı bireyler gibi girişimci özellikler taşıyabileceğini ve eğitimi düşük olan insanların içinde buldukları durumu değiştirmek için girişimci özelliklerini kullanmayı düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 5'e bakıldığında tüm özel gereksinimli gruplarının gelir durumları görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında 0-1000 TL aralığında %26 oranında bedensel engellilerdedir diğer engel gruplarına göre en düşük yüzdelerdedir. Özel gereksinimli gruplarının gelir düzeyine bakıldığında 2000 TL ve üzeri geliri olanların şekilde şu dağıldığı görülmektedir: Toplam dağılımda %15, bedensel özel gereksinimli bireylerde %23, görme özel gereksinimli bireylerde %21 ve iştirme özel gereksinimli bireylerde %4 oranında göstermektedir. Bununla beraber Tablo 6'ya bakıldığında gelir durumuna göre girişimciliği belirgin (40-51) girişimci kategorisi ile girişimci potansiyeli geliştirilebilecek (30-39) girişimci olabilir kategorisi birlikte ele alındığında 0-1000 TL gelir aralığı %89; 1001-2000 TL gelir aralığı %95; 2001 ve üzeri TL aralığı %100 oranında Girişimci ve Girişimci Olabilir olduklarını görmekteyiz. Karıman'ın (2017) çalışmasında, ailelerin gelir düzeyine bakıldığında toplam 1140 katılımcının şu şekilde dağıldığı görülmektedir: 1000-2000 TL aralığında %22; 2001-3000 TL

aralığında %35; 3001-4000 TL aralığında %26; 4001 TL ve üzeri aralığında %17 oranında göstermektedir. Ailelerin gelir düzeyi bakımından Kauffman envanteri bağlamında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Avşar (2007), çalışmasında aile geliri yüksek öğrencilerin girişimcilik ve yaratıcılık özelliklerinin de yüksek olduğunu belirtmektedir. Yapılan araştırmalar, dünyanın her yerinde özel gereksinimli bireylerin çok büyük çoğunluğunun toplumun yoksul kesimlerinden geldiğini ve yoksulluk içinde yaşadıklarını göstermektedir. Yoksulluğu sebepler açısından ele aldığımızda, karşımıza işsizlik, aşırı borçlanma, gelir yetersizliği veya yokluğu gibi sadece maddi faktörler ortaya çıkmamaktadır (Seyyar, 2003). Yoksulluğun birçok sebeplerinden birisi de özel gereksinime sahip olmaktır. Bu sonuçlar gelir durumu arttıkça girişimcilik puanlarının da yükseldiğini göstermektedir. Özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılmalarının önündeki en ciddi sorunlardan birisi, içinden geldikleri sosyo-ekonomik kesimin bir bütün olarak yaşadığı yoksulluk sorunu, gelir dağılımı sorunudur. Doğaldır ki yoksul kesimler arasından gelen özel gereksinimli bireyler, yoksulluğu üreten başka sebeplerle de bir arada yaşadıkları için, onlar için yoksulluk adeta bir kısır döngüye dönüşmektedir. Bu, onların toplumla bütünleşmelerinin önündeki en ciddi engeldir (Karakaş, 2002).

Tablo 7'ye baktığımızda kendini girişimci görenlerin Kauffman envanterine göre dağılımı beklenildiği gibi yüksek bulunmuştur. Bununla beraber kendini girişimci görmeyen özel gereksinimli bireyler toplam dağılımda %80 oranındadır. Bu durum engel gruplarına baktığımızda bedensel özel gereksinimli bireylerde %80, görme özel gereksinimli bireylerde %85, işitme özel gereksinimli bireylerde %77 gibi bir oran göstermektedir. Kendilerini girişimci görmeyen bu grupların bile kendi içerisinde girişimcilik potansiyelleri yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar ülkeler için en önemli kaynak olarak görülen girişimci insan potansiyelinin ülkemizde verimli olarak kullanılmadığını göstermektedir. Halen yapılan uygulamalar kendisini girişimci olarak tanımlayan ve yüksek puanlara sahip bireylere dahi ulaşamazken, böyle bir potansiyeli olduğunun farkında olmayan bireyleri harekete geçirmek konusunda oldukça yetersiz olduğunu görmekteyiz. Sosyal yardım desteği ve uygulanan politikaların toplumda ikinci planda görülen özel gereksinimli bireyleri etkilediğini düşünmek mümkündür. Eğitim ve çalışmalarla donanım sahibi olan özel gereksinimli bireylerin ekonomik desteğini artırma yoluna giderek teşvik edici motivasyonlar sağlanabilir.

Tablo 8'e bakıldığında spor yapan kendini girişimci gören ve görmeyen özel gereksinimli gruplarının girişimcilik potansiyelleri görülmektedir. Toplam dağılımda spor yapan ve kendini girişimci gören ve girişimcilik potansiyeli yüksek olma dağılımında %100, kendini girişimci görmek istemeyenler ise %91 oranındadır. Çalışmamız sonuçlarında her ne kadar spor yapma alışkanlığını eğitim, ekonomik, gelir ve benzeri konularla ilişkilendirmeye çalışsak da tablo 24'de görmekteyiz ki spor yapma alışkanlığının tüm özel gereksinim grupları için pozitif etkileri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber spor yapmayan katılımcıların girişimci ve girişimci olabilir özelliklerinin %96 üzerinde çıkması çalışmamızın ne kadar değerli olduğunu ortaya koyan bir gerçek olarak görmekteyiz. Mustafa Söğüt'ün (2006) Sporun Bedensel Engellilerin Sosyalleşmeleri Üzerine Etkisi adlı yüksek lisans çalışmasında araştırmaya katılan bedensel engellilerin spor yapma davranışının iş bölümü, paylaşma ve dayanışma davranışına etkisi incelendiğinde; spor yapan bedensel özel gereksinimli bireylerin %82,1'i iş bölümü paylaşma ve dayanışmayı çok önemsemekte, %17,9'u ise önemsemektedir. Spor yapmayanların ise %63,5'i çok önemsemekte, %30,2'si önemsemekte ve %6,3'ü de fikir belirtmemektedirler. Spor yapmayanlardaki oran spor yapanlara göre daha düşük olarak görülmüştür. Karıman'ın (2017) yapmış olduğu çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde 1081 katılımcının (Özel Yetenek Bölümü ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrenciler hariç) Özel Yetenek Bölümü ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerini Kauffman envanterine göre karşılaştırmış, Ondokuz Mayıs Üniversitesi bölümleriyle Özel Yetenek Bölümleri Ve Spor Bilimleri Fakültesi karşılaştırıldığında özel yetenek ve spor bilimlerinde girişimcilik düzeyleri oldukça yüksek oranında olduğu tespit etmiştir. Çalışmada girişimcilik eğilimi yüksek olan spor bölümü öğrencileri aktif, kararlı, cesaretli, pratik ve cesur gibi sayabileceğimiz birçok girişimci olma özelliklerini taşıdıkları

için girişimcilik eğitiminin önemle bu bölümlere verilmeli ve içerik yeterli saat için çalışmalar yapılması gerektiği belirtmiştir. Söğüt (2006), “Sporun Bedensel Engellilerin Sosyalleşmeleri Üzerine Etkisi” konulu yaptığı çalışmada, bedensel öze gereksinimli bireylerin sosyalleşmelerinde sporun düzenli olarak spor yapan bedensel özel gereksinimli birey ile spor yapmayan özel gereksinimli birey karşılaştırıldığında spor yapmanın bu bireylerin sosyalleşmeleri üzerinde etkili olduğunu sonucuna varmıştır. Burada dikkat çeken başka bir konu ise spor yapan fakat kendisini girişimci veya olabilir olarak tanımlamayan katılımcıların da %91’inin girişimci özellikler göstermesidir. Bu sonuçlar ve çalışmamızın sonuçları spor yapma alışkanlığının girişimci davranış gösterme üzerine olumlu etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonomik refahın artması ve işsizlik sorununun çözümü için en önemli kaynak olan insan kaynağını en üst düzeyde yetiştirmek ile görevli üniversiteler, ülkelerin en çok ihtiyaç duyduğu rekabet avantajını sağlamak için gerekli inovasyonu ve onun motoru olan girişimciliği içselleştirmelidir. Ayrıca verdikleri eğitimlerle öğrencileri dönüştürmekle kalmamalı kendilerini de çağa uygun dönüştürmeli ve ülkelerin gelecekleleri olarak gördükleri inovasyondan maksimum faydayı elde edebilmek için girişimcilik eğitimlerini ihtiyaçlara göre dizayn etmeli ve uygulamalıdır (Demir,2015).

Çalışmamızın sonuçlarına baktığımızda hangi tür özel gereksinimde olursan olsun tüm katılımcıların girişimci olabilecek özellikler taşıdıkları belirlenmiştir. Özel gereksinim türüne göre küçük farklılıklar olmakla beraber girişimci davranış gösterme konusunda spor yapma alışkanlığı ve ekonomik durumun belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Erkek ve bekâr katılımcıları girişimci özelliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Temel olarak eğitimin girişimci davranışlar konusunda belirleyici bir etken olduğu ve özel gereksinimli bireylerin büyük oranda lisans ve lisansüstü eğitim almaktan kaçındıkları sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin yükseköğretim şanslarının az olması veya bu eğitime sıcak bakmamaları onların var olan girişimci özelliklerini ortaya çıkarmakta bir engel oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin daha önce bir işte çalışmış olmaları ve aylık ekonomik gelirlerinin yüksek olması girişimci davranış göstermelerinde etkili olduğu görülmekle beraber ekonomik olarak düşük düzeyde geliri olanların da bu durumdan kurtulmak için girişimci davranışlar gösterebilecekleri görülmüştür.

Özel gereksinimli bireylerin kendi çevrelerindeki korumalı alandan uzaklaşarak toplum içerisinde verimli bireyler olması için girişimci özelliklerinin desteklenmesi gerektiğini; özel gereksinimli bireylerin temel olarak nasıl girişimci olacaklarını bilmediklerini düşünmekteyiz, bu nedenle girişimcilik eğitimleri verilmesinin önemli pozitif sonuçları olacağı kanaatindeyiz. Özel gereksinime ihtiyaç duyan bireyler kendi korumalı çevrelerini terk etmeme davranışı gösterdikleri için ve var olan ekonomik durumlarını kaybetmemek için kapalı bir yaşamı tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Bu davranışların değişmesi için özel gereksinimli bireyler girişimci davranışlar gösterdiklerinde ekonomik desteklerin kesilmemesi hatta bu davranış gösterenlere artı ekonomik katkılar sağlayacağını düşünüyoruz. Ayrıca özel gereksinimli bireylerin eğitim seviyesine göre devlet destekleri artırılarak bu bireylerin yüksek eğitime özendirilmelerinin doğru olacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akçakanat T, Mücevher MH, Çarıkcı İH. Sözel, sayısal ve eşit ağırlık bölümlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. SDÜ Örneği, AKÜ İİBF Dergisi, Cilt XVI, 2014;137-15.
- Aktürk E. Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi: Düzce Üniversitesinde Bir Araştırma. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce, Yüksek Lisans Tezi, 2012; 63-77.

- Akyürek G. Engelli kişilerin toplumsal katılımlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ergoterapi Programı, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2011;130.
- Al Yahya KO, The over-educated, under-utilized public manager: Why doesn't human capital development bring desired outcomes? 2007. <http://www.nispa.org/files/conferences/2007/papers/>
- Altunoğlu AE. Doğaner M. Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli iktisadi ve idari bilimler fakültesi işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2010;2(2):103-110 Issn: 1309 -8039 (Online)
- Arıkan S. Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular. Ankara, Siyasal Kitabevi 2002.
- Avşar M. Yükseköğretimde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması. Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana, Yüksek Lisans Tezi, 2007; 66-67.
- Berman BR. Mainstreaming disability in the development agenda in un panel discussion: Mainstreaming Disability in the Development Agenda, 2008.
- Beuter A. Effect of mainstreaming on motor performance of intellectually normal and trainable mental retarded students. America, 1983;37(2):48-52.
- Burchardt T. Enduring economic exclusion: disabled people, income and work. York Publishing Service 2002.
- Chasey W, Wyrick W. Effects of a physical developmental program on psychomotor ability of retarded children American Journal of Mental Defficiency, 1971;75;566-570.
- Demir AZ, Eliöz M. Engelli bireylerin eğitim ve istihdamı için bir model önerisi. Akademik sosyal araştırmalar dergisi, 2016;4(22);145-167.
- Demir AZ, Eliöz M, Çebi M, Sezer S. Girişimcilik ve Girişimci Üniversite: Spor Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, OMÜ Eğt. Fak. Derg. / OMU J. Fac. Educ. 2015, 34(1), 198-212 doi: 10.7822/omuefd.34.1.12
- Demir AZ. Yenilikçi girişimcilik için ihtiyaç duyulan kamu politika ve yaklaşımları ve yenilikçi girişimcilik merkezleri. International Journal of Academic Value Studies Vol:3, Issue:17, 2017;190-204. (ISSN:2149-8598).
- Dunn JM, Fait H. Special Physical Education. Adapted, individualized, developmental Seventh Edition, Iowa Dubuque Brown & Benchmark, 1997;22.
- Durduran Y. Engelli çocukların engellilikleri dışındaki sağlık sorunları ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları. Selçuk Üniversitesi, Kontrollü Saha Çalışması, Konya, Doktora Tezi, 2009;1-10.
- Eichsteadt, CB, Lavay BW. Physical Activity for Individuals with Metal Retardation Campaign, Illinois, 1995;47.
- Eliöz M, Demir AZ, Akbuğa E. Engelli dostu iller sıralaması. Akademik sosyal araştırmalar dergisi, 2017;348-365.
- Eliöz M, Tekin A, Çebi M, Akbuğa E. Engelli bireylerin yoksulluk ile mücadelesinde girişimcilik ve girişimciliğin önündeki engeller. Kesit Akademi Dergisi, sayı:10, 2017;570,585. ISSN: 2143-9225

- Erbatu G. Kültürel boyutları içerisinde girişimcilik eğilimi. Marmara Üniversitesi, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 2008; 35-36.
- Erdem F, Atsan N, Çizel B, Karakaş K. Girişimcilik eğilimine sahip üniversite öğrencilerinin başarıma ihtiyacı ve kontrol odağı özelliklerine bir araştırma. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, 2002; 913-920.
- Erdurur K. Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi. Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce, Yüksek Lisans Tezi, 2012;70-75.
- Eren E. Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi. İstanbul, Beta Yayınları, 2000.
- Erkal M. Sosyolojik açıdan spor. İstanbul, Kutsun Matbaası, 1992.
- Gemlik N, Kıraç R. Sağlık yönetimi öğrencilerinin girişimcilik özellikleri üzerine bir araştırma. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2013;3(1); 163-170.
- Gürol MA. Türkiye’de kadın girişimci ve küçük işletmesi. Ankara, Atılım Üniversitesi Yayını-2. 2000;68.
- Gürol Y, Atsan N. Entrepreneurial characteristic amongst university Students: Some Insights for Entrepreneurship Education and Training in Turkey. Education Training. 2006;48(1); 25–38.
- Hisrich DR, Antoncic B. Corporate entrepreneurship contingencies and organizational wealth creation. Journal of Management Development. 2004;23(6);518-550. <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=358>
- Işık N. vd., İktisadi büyümede girişimciliğin rolü. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi Journal of Entrepreneurship and Development. 2011;(6:1); 148-178.
- İşcan ÖF, Kaygın E. Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2. 2011; 275-286.
- Jenkins S, Rigg J. Disability and disadvantage: Selection, Onset, and Duration Effects. Journal of Social Policy. 2004;33(3); 479-501.
- Karakaş K. Engellilerin toplumla bütünleşme sorunları. Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 2002;2(2).
- Karıman E. Girişimci üniversite olma yolunda ondokuz mayıs üniversitesi öğrencileri üzerine bir çalışma. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun, Yüksek lisans tezi, 2017; 33-34.
- Keller M. Implementing an adaptive physical education program for educable mentally retarded children, kindergarten through third grade. Nova University, Practicum Report I, Florida, 1983;43.
- Kimler DD, Abresch TD, Fowler WM. Serial manuel muscle testing in duchenne muscular dystrophy. Archives Physical Medicine and Rehabilitation. 1993;74(11);1168-1171.
- Konaklıoğlu E, Kızanlıklılı MM. Üniversite öğrencilerinin proaktif kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011;2(1);72-92.
- Kourilsky ML, Walstad WB. Entrepreneurship and female Youth: Knowledge, Attitude, Gender Differences and Educational Practices. Journal Of Business Venturing. 1998; 13(1):77-88.

- Kurt A. Düzenli egzersizin işitme engelli ve normal bireylerde denge parametreleri üzerine etkisi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kayseri, Yüksek Lisans Tezi, 2007;30-42.
- Libera T. How we can employ america's largest untapped labor force – People with disabilities. 2015. [Http://www.İnsidesourceamerica.Org/Untapped-Labor-Force/](http://www.İnsidesourceamerica.Org/Untapped-Labor-Force/)
- Negiz N, Özdaşlı K, Özkul G, Alparslan AM. Girişimcilik özellikleri ve tipleri açısından cinsiyet farklılıkları. Sakarya Üniversitesi, SDÜ-İİBF Araştırması. Uluslararası Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı. 2009; 241-251.
- Oliver JN. The Effects of physical conditioning on the sociometric status of educationally sub-normal boys. *Physical Education*. 1960;156; 38-46.
- Öncül R. Özel eğitim sözlüğü, Ankara, Karatepe Yayınları, 1989;15.
- Özbayram E. Türk çalışma hayatında korumalı işyerleri ve engelli istihdamı. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2014;1.
- Özden K, Temurlenk MS, Başar S. Girişimcilik eğilimi. Kırgızistan Manas üniversitesi ve Atatürk üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. 2011;43.
- Özdiñç Ö. Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, Spormetre Dergisi. 2005;3(2);77-78.
- Özsoy Y, Özyürek M, Eripek S. Özel eğitime muhtaç çocuklar özel eğitime giriş. Ankara, Karatepe Yayınları. 1997; 12.
- Rarick GL, Widdop JH, Broadhead GD. Physical fitness and motor performance of educable mentally retarded children. Implications for curriculum development, US Office of Education, Washington, 1976.
- Seyyar A. Bakıma muhtaç yoksulların evde bakımının kurumsallaştırılması. Hacettepe Üniversitesi, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler Sempozyumu, Ankara, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayınları. 2003.
- Shaw EO, Loughlin A, McFadzean E. Corporate entrepreneurship and innovation part 2: a role- and process-based approach. *European Journal of Innovation Management*. 2005;8(4);393-408.
- Söğüt M. Sporun bedensel engellilerin sosyalleşmeleri üzerine etkisi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin, Yüksek Lisans tezi, 2006;58-78.
- Şahin E. Kadın girişimcilik ve Konya ilinde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi, 2006;18.
- Taysı K, Canbaz S. Önlisans Öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges/Elektronik Meslek Yüksekokulları Dergisi*.2014;4(1); 59-67.
- The Global Competitiveness Report. 2015–2016. http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015_2016.pdf (Erişim Tarihi: 18/04/2016)
- Titiz T. Genç girişimcilere öneriler. İstanbul, İnkılâp Kitabevi. 1999.

- Türker D, Sönmez Selçuk S. Which factors affect entrepreneurial intention of university students, *Journal of European Industrial Training*. 2009;33(2);142–159.
- Türkmen F. Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiye’de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması, Ankara. 2002;100.
- Wilson F, Marlino D, Kickul D. Our entrepreneurial future: Examining the diverse attitudes and motivations of teens across gender and ethnic identity, *Journal of Developmental Entrepreneurship*. 2004; (9): 177-197.
- Yavuz C. Karadeniz CB. Sınıf öğretmenlerinin motivasyonunun tatmin üzerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2009;517-518.
- Yetim A. Engelliler sporuna sosyolojik yaklaşım. Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara, 2014;3-7.
- Yılmaz E, Sünbül AM. Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 2. 2009; 195-203.
- Yılmaz Z. Çalışan özürülülerin iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar ve bunları etkileyen etmenler. Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2004;1.
- Yüzüak E. Üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörler. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği, Çanakkale, Yüksek Lisans Tezi, 2010;3-4.